

Stockflecke

P. f. 173

Theol. P. VIII. 367 641.

EXPLICATIO

ἑλεγκτικὴ

Evangelii Dominicæ primæ
post Epiphaniarum Festum.

Quam

DEO DVCE

P R E S I D E

Dn.

JOHANNES GERHARDO

DOCTORE ET PROFESSORE
THEOLOGO.

Suo

Patrono & Præceptore & Affine

honorando

Publicè

ad disputandum proponit

M. WILHELMUS LYSERUS

ANNO M DC XVII.

J E N Æ

Typis TOBIÆ STEINMANNI.

VIRIS
admodùm

REVERENDIS MAGNIFICIS STRENTIS
AMPLISSIMIS CONSULTISSIMIS
quâ virtutem, quâ experientiam, quâ doctrinam,
PRÆCELLENTISSIMIS

D N N.

PRÆSIDI & ASSESSORIBUS
SUPREMI ELECTORALIS CONSISTORII
DRESDÆ

PRUDENTISSIMIS, INTEGERRIMIS,
FIDELISSIMIS, VIGILANTISSIMIS,
MERITISSIMIS, DIGNISSIMIS;

meis

DOMINIS & PATRONIS

summè

HONORANDIS SUSPICIENDIS

Quia debui
meritò.

Quia volui
lubens

Hanc

συζήτησαν

ἐλεγκτικῶς

In mei

Commendationem

humiliter submisit

offero

M. WILHELMUS LTZERUS.

EVANGELIUM

DOMINICÆ I. POST EPI-

phaniorum Festum.

Luc. 2. à v. 41. ad finem usq. cap.

THESIS. I.

Christus omnes sanctificaturus æta- *Proœmium*

tes, in omnibus singulare quid præstitit. Qua de re eleganter *Iren. advers. hæres. l. 2. c. 39.* *Omnem ætatem sanctificabat, per illam quæ ad ipsam erat similitudinem. Omnes enim venit per semetipsum salvare: Omnes inquam, qui per eum renascuntur in*

Deum, infantes & parvulos & pueros & juvenes & seniores. Ideo per omnem venit ætatem & infantibus infans factus sanctificans infantes, in parvulis parvulus, sanctificans hæc ipsam habentes ætatem, simul & exemplum illis pietatis effectus, & justitiæ & subjectionis. Juvenibus juvenis, exemplum juvenibus sciens & sanctificans Domino. Sic & senior in senioribus, ut sit perfectus magister in omnibus, non solum juxta expositionem veritatis, sed secundum ætatem, sanctificans simul & seniores, exemplum illis quoq. sciens. De infantia hæcenus actum: Puerilis & juvenilis ætas in nostro describitur Evangelio; illa in anni duodecimi, hæc in reliquorum 18. annorum gestis: Cumq. in prioribus gestis festi visitatio & pueri amissio occurrat; Tres Evangelii constituimus partes, in quibus consideramus Christum 1. in templo. 2. in Schola. 3. In domo.

PRIMA PARS.

Christus in templo.

II. Occurrit primò *historia occasio.* 2. *Christi ascensio.* 3. *Festi Parentum celebratio.* Illa est *anniversaria parentum profectio.* Vbi nota 1. *Per- profectio.* sonas, videlicet Christi parentes, (observat *Vatablus* quædam exemplaria

emplaria Græca habere *Joseph & mater ejus*) alter curæ cui ma-
 data *Ex. 23, 17. 34, 23. Levii. 23. Deut. 16.* altera naturæ de qua qua-
 stione 6. 2. *Professionis iteratione*, quotannis id faciebant. 3. *Ter-*
minum, Hierosolymam, denominatam *Psal. 122, 13. 2. Par. 7, 12.*
 distantem Nazaretha itinere tridui 16. ferè milliarium, vel (ut *Bro-*
cardus notante *Brugen*: putat) ut minimum 27. Leucarum. 4.
Tempus, festum Paschæ, quod *quidam* exclusivè accipiunt, ut in re-
 liquis duob. festis indulgentia legis remotiorib. percipitur; *quidam*
 v. (ut *Beda* in *Homil. & ex Pontificiis etiam Fr. Luc. Brugen. Comm.*
tom. III. super h. l. Salmer. tom. 3. Tr. 46. nec alienus est *Jansen. t. 12.*
Concor. Evang.) affirmationem non esse exclusionem putantes, fe-
 sti Paschatos tantum mentionem fieri autumant, vel quia illo quod
narrandum contigerat, vel quia illo solo Maria ascendere soli-
ta. Tempus causam impulsivam & finalem adscensionis simul in-
 volvit.

2. *Christi*
adscensio
ad festum.

III. In *Christi adscensione ad festum* cōsideranda sunt ejus, 1. *Personæ*,
 quæ nec legi subjecta, nec Sacramento indigebat, subjicit se tamen
 etiam huic ordinationi sicut toti legi. I. nostri causa. II. ut se ex
 Israelitarum numero esse ostenderet. III. ut confirmaret Sacra-
 mentum à Deo institutum duraturum usq; ad ejus immolationem.
 2. *ætas*, videlicet annum duodecimum jam egressus erat. Confer
 Typum *Simonis Jud. 14, 6. Salomonis 1. Reg. 3. Danielis Dan. 13.*
 Discrepant hîc authores, *quidam* enim hac vice primùm fuisse à
 parentibus Christum Hierosolymam deductum putant, quia me-
 tuerant hactenus Archelaum *Matt. 2.* addi potest videri infantes ad
 esum agni Paschalis haud fuisse admissos. *Vid. Dn. D. Præsid. Tom.*
 4. *Loc. De circumcissione & agno Paschali S. 44. Contraria sententia*
 probabilior videtur. I. Quia Lucas non dicit, quod tunc primùm
 secum duxerint, sed quod tunc remanserit Hierosolymis. II. Ne-
 verisimile parentes tam carum puerulum solum reliquisse. III. Ne-
 gligentia insignis fuisset, si prima vice melius non observassent.
 IV. Conjecturam, esse videlicet in comitatu, ex illis quæ prius ac-
 ciderant, videntur collegisse. Timorem de Archelao facile excu-
 tere potest & timor Dei ei præferendus & latendi commoditas in
 confluyente tanta turba, & temporis brevitatis, cum non habitatio-
 nis sed peregrinationis causa Judæam adirent: nec denique eviden-
 ter constat, Archelaum hoc anno relegatum fuisse. *Consentit*
August.

IV. In festi celebratione perpende 1. *Erga legem observantiam*: adscendunt (Græca exemplaria pleraq; legunt ἀνελάττων, sed Reg. Cod. in præfenti ἀνελάττων, quod & Brug. in Not. ad var. lect. in suo octavo invenit codice) non ex curiositate aut voluptate, sed secundum consuetudinem, prout requirebat mos festi: consuetudinem hîc non ab hominibus excogitatum, sed ex lege ortam intelligendam Th. 2. monstravit. 2. *in sacris perseverantiam*, non discedunt priusquam ad finem perduxissent τὰς ἡμέρας illas dies, ubi articulus vim habet ἀναφορῆς. 3. *Reditum ad æconomiam*: Piscator in Not. putat in his verbis (ἐν τῷ εὐσεβείῳ ἀποστόλῳ) incipere Apodosin periodi, sicq; ad subsequencia essent ea referenda: Sed Syrus ad antecedentia refert: Ἐν ἡμέραις ἐπληρωμέναις, reversi sunt: Iesus autem puer &c.

QVÆSTIONES EX HAC PARTE.

I. *An peregrinationes Pontificiae probande? Peregrinationes vel sunt Politicæ, ob varias in vita communi causas, vel Ecclesiasticæ, religionis gratiâ institutæ. Ha alie in V. alie in N. T. In V. T. quædam fuerunt prohibita, quædam mandata. Prohibita 1. ad Idolorum gentium Jer. 2, 24. 2. ad excelsa Patrûm 1. Reg. 14, 22. in quibus videlicet illi sacrificaverant Job. 4, 20. 3. ad serpentem æneum 2. Reg. 18, 3. divino mandato olim erectum Num. 21. sed cum idololatia accederet destructum. Mandata, ad locum à Deo electum; Deut. 16, 17, 18, 19. In N. T. quædam sunt sublata, ut V. T. cum reliquis ceremoniis Jer. 3, 16. Job. 4, 21. 1. Tim. 2, 8. quædam sunt licite imò necessaria, ut 1. Spirituales à falsa doctrina 2. Cor. 6, 7. Apoc. 14, 4. 2. secessiones ad loca in quibus purum religionis exercitium. 3. exilia in persecutionibus Matth. 10, 23. 23. 34. quædam sunt illicitæ imò impiæ, ut Turcicæ, Mecham ad sepulchrum Mahometi. Vid. Philip. Lonicer. Tom. 1. lib. 2. c. 14. 15. 16. Chronic. Turc. Pontificie ad loca sanctorum; quæ 1. non sunt necessaria, cum Deus ubiq; præsens. 2. Non sunt à Deo madata. 3. Sunt verbo contrariæ M. 24, 23, 26. 4. Causa efficiens superstitio. 5. Forma ebrietas M. 15, 9. Esa. 29, 3. 6. Finis idololatricus. 7. Imò pugnant cum natura N. T. Johan. 4, 21. 1. Tim. 2, 8. 8. destituuntur antiquitate, vid. orationem Greg. Nyssen. in cent. Magdeb. 4. c. 10.*

col. 936. Hieron. ad Paulin. T. 1. Ep. 13. p. 102. Vitiosam ergo esse consequentiam, quam à parentum Christi peregrinatione V. T. mandata, & in N. sublata, ad Pontificias probandas *Grodic. conc. 2. Bartolus Tom. 2. p. 93. Bellarm. Tom. 2. Cent. IV. lib. 3. de cultu Sanctor. c. 8. §. sed nihil horum: deducunt, quivis videt.*

II. *An processiones Pontificia probanda?* Nostra de processionalibus eadem quæ de peregrinationibus sententia, quam vid. in *Dominica Palmarum p. 2. q. 5.* Eas *Costerus in Domin. Palmar. p. 325.* ut maximè velit ex professione hac, cum ne similitudo quidem ulla appareat, minimè probare poterit. Quærendo ergo pergimus.

III. *An Festorum observatio retinenda? Triplici distinctione totam rem expediemus.* 1. *Distinguiamus inter Fæsta, alia sunt Judæica, quæ fuerunt pars necessaria cultus divini, non sine mortali peccato omittendi, hebdomatica videlicet, mensura, anniversaria, septuennia, Jubilæa, atq; hæc sublata Gal. 4. 10. Col. 2. 16. Alia idololatrica, ut Festa Ethnica, & quædam Pontificia Sanctorum, (quandoque etiam incertorum, & de quibus nulla in Scripturis sit mentio,) ad eorum patrocinium promerendum: Huc referimus idololatriæ Corporis Christi Festum, atq; hæc sunt abolenda. Alia sunt Christiana ad recordationem singularium beneficiorum Dei instituta, & hæc retinenda* 1. singularia enim qualia sunt Nativitas & resurrectio Christi, singulari modo & tempore sunt celebranda. 2. Celebritates istæ fortius memoriam beneficiorum repræsentant, & ad gratias agendas extrimulant. 3. Sicut Christiani suum habent Pascha 1. Cor. 5, 7. ita etiam habere debent suum Festum Paschale. 4. Sicut Deus à beneficiis in V. T. Judæis exhibitis non solum se appellavit, sed ad recordationem eorum Festa instituit, ita cum in N. T. se etiam appellet à beneficiis illis, Deum & Patrem Domini nostri Jesu Christi, Festa quoque ad recordationem eorum erunt instituenda. 5. Cum ordo anni distinctiones temporis exigat, cur eas non potiùs à spiritualibus beneficiis quam à Judæorum & Ethnicorum Festis describeremus.

2. *Distinguiamus in Festis inter genus & inter speciem. Genus sive rō morale in V. T. fuit conventus ad Scripturarum lectionem & precum communium celebrationem Act. 15, 21. Luc. 4, 16, 17. 1, 10. hoc tantùm abest, ut in N. T. sit sublatum, ut potiùs perperum ratem Sabbatistum colere debeant Christiani, cum Christus suam* pr-

praesentiam peculiariter talibus promiserit *Matth. 18, 20. Ad speciem pertinent* 1. *particulares celebrationis fines*, ut *typicus*, qui in N. T. impletus cessat. *Judaicus* ob peculiare beneficium Judaico exhibitum populo, qui alienus. 2. *Peculiares circumstantiae temporis, loci, modi*, & haec ad ceremoniale pertinent, quod ita quoad necessariam observationem conscientiae in N. T. sublatum, ut tamen omnia debeant fieri *ordine & decenter* 1. *Cor. 14, 40. Col. 2, 5.* nec deserenda congregatio *Heb. 10, 25.*

3. Distinguiamus inter *Festorum celebrationem & accedentem ab usum*. Etsi enim in Novo Testamento non sit dierum discrimen *Rom. 14, 5, 6. Col. 2, 16. Galat. 4, 10.* & hinc quotidie quandoque Apostolica Ecclesia convenerit *Act. 21, 26, 5, 42.* atamen cum jam fervor iste amplius non inveniatur, & alii necessitate quaerendi victus, alii vocationis laboribus, alii neglectu religionis impediti quotidie non conveniant: ad hosce excitandos certus septimanae dies, & solennia quaedam Festa, ad communes preces, gratiarum actiones, Eucharistiae celebrationem, Scripturarum & praecipuorum fidei articulorum explicationem, beneficiorum per Apostolos & alios nobis à Deo exhibitum recordationem, Ecclesia liberè ordinis gratia constituit & conservat. Ab hac libera Ecclesiae ordinatione separandus *abusus & in excessu & in defectu*. *In excessu* 1. *Judaizantium* videlicet operum necessitatis & caritatis prohibitio, de inchoatione Festorum scrupulosa disputatio. II. *Pontificiorum* 1. *cultus opinio* v. g. inesse Festis per se sanctitatem, esse cultum Dei ex opere operato, etiamsi vera desit pietas. 2. *meriti opinio*, putant enim peculiaria Festis inesse merita; eadem per se delere peccata. 3. *necessitatis opinio*. 4. *Pietati & negotiis Politicis* noxia multitudo. 5. *Adherens multiplex superstitio*, in ceremoniis ludicris, mysticis, in consecratione luminarium, herbarum &c. III. *nostrorum etiam quorundam* tantum illis diebus pietatis exercitiis studendum esse arbitrantium. *In defectu* 1. illorum, qui non ad pietatis exercitia, sed superbiam, ignaviam, imò nequitiam Festis abutuntur. 2. Calvinianorum, Puritanorum, Anabaptistarum confusio, ordinem hunc ab antiquissimis temporibus observatum interturbantium. His ritè observatis facile ferri potest iudicium de iis, quae ex hoc loco de Festis deducunt *Stapleton. Prompt. Cathol. tex. 1. Bartsc. T. 2. pag. 102. quibus adde Bellarm. Tom. 2. Cont. 4. lib. 3. de cultu Sanctor. c. 16. ut & de illis, quae Calviniani*

viniani celebrationi Festorum opponunt, vid. *Wolf. lib. 2. de tempore & eius mutationibus c. 4.* Latiorem propositorum explicationem & confirmationem vid. *Tom. IV. Examin. Concil. Trident. Chemnit.*

IV. *An consuetudines Ecclesiasticae servanda?* Prolixus de affirmativa in genere probanda est *Stapleton. Promp. Cathol. tex. 2.* Nos distinctione hac respondemus. *Consuetudines* versantur circa res vel fidei, vel adiaphoras. *Priores aut sunt in verbo Dei praescriptae & necessariae, huc pertinet consuetudo legis Luc. 2. v. 27. consuetudo Festi v. 42. confer thes. 2. & 4. Aut sunt eidem contrariae, & ut vitiosae rejiciendae, i. quia ad verbum Dei examinandae M. 19. 8. in quo 2. expressè prohibentur Levit. 18. 3. 2. Reg. 17. 33. 40. 3. quia earum observatores hypocritae Matth. 15. 3. 4. quia ne in Politicis quidem consuetudo rationibus aut legibus praescribere potest. 5. Quia ejusmodi consuetudo definitione bonae consuetudinis destituitur, ut rectè *Cyprianus in Epistola contra Aquarios, Consuetudo, inquit, sine veritate est vetustas erroris.* 6. Multae consuetudines Judaeorum expressè legi contrariae v. g. *Luc. 22. 39. Joh. 18. v. 39. & Ethnicorum fuissent retinendae. 7. Accedit consensus Patrum in ipso jure Canon. Dist. 8. can. 4. 5. 6. 7. 8. 9. citatus.**

*Posteriores aut sunt superstitiosae, & quia superstitio adiaphorum naturam mutat verboq; Dei contraria est, idem quod de praecedentibus esto de iis judicium; aut sunt scandalosae & tollendae Heb. 10. v. 26. aut sunt onerosae Ecclesiae, vel ob pompam, vel ob multitudinem, (sicuti *Augustin. Epist. 119. ad Januar. conqueritur suo tempore vix tolerabiliorem Christianorum quam olim Judaeorum fuisse statum*) & corrigendae. Extra. de consuet. 1. aut sunt fructuosae ad ordinem Ecclesiae aliumvè finem utilem facientes, & non temerè nec sine consensu totius Ecclesiae mutandae; 1. *Cor. 11. v. 16. Quivis hinc videt confusionem consuetudinū necessariorum Luc. 1. 2. v. 27. 42. ut & fructuosarum Luc. 22. v. 39. 1. Cor. 11. v. 16. Luc. 1. v. 9. imò etiam Politicarum constitutionum Act. 25. v. 16. Cum consuetudine vitiosa Matth. 27. v. 15. legi divinae directè contraria: & superstitiosa ciborum observatione Apostolico repugnante effato Col. 2. v. 16. non sine insigni fraude à *Stapletono* institutam fuisse.**

V. *An Ecclesia in praeceptis Dei dispensare possit? Canonistae asserunt.*

serunt, *Papam* (illam n. Pontifici nomine *Ecclesia* intelligunt, cum in eo solo infallibilem authoritatem esse statuant juxta *Bel-larm. lib. 4. de Pont. Rom. c. 2.*) posse dispensare contra 4. prima concilia: item contra verba Evangelii, licet non contra mentem. *Ecclesie* id tribuit *Cardinalis Cusanus Epist. 2. & 3. ad Bobemos* citante *Morn. in mysterio iniquitatis p. 1230.* causam hanc addens quod *mutata Ec-clesie sententia mutetur Dei judicium*: hincq; *Conc. Trid. sess. 5. caus. 2.* putat ministros dispensatores mysteriorum Dei appellari. Palliare ejusmodi dispensationem conantur. *Grodic. Conc. 2. Bart-seus tom. 2. p. 108.* exemplo parentum Christi, qui cum Synagoga Judaica trium Festorum visitationem unã permutarint.

In genere quod attinet has dispensationes, mittimus jam 1. *Scripturarum defectum*, in illis enim universis tale privilegium *Ecclesie* nuppiam tribuitur. 2. *blasphemum essatum*, quo *Ecclesia* (imò *Papa*) supra Deum ita extollitur, ut hic pro illius libidine judicium mutare teneatur. 3. *equivocationis lusum* in voce dispensationis, quæ non *in modo* mutantis & pro arbitrio agentis, sed *in ob-temperantis officium* designat. Urgemus tantum affirmativam pugnare. 1. *Cum natura vera Ecclesie*, ea enim ad verbum alligata; nõ mutare sed audire & servare &c. est nota eorũ, qui ex Deo sunt, *Joh. 8. 47. ovium Christi Joh. 10. 27. & diligentium Christum 14. 23.* Pactum conjugale hoc est, *Esa. 59. ult. idq; ipse Petrus à Soto in refut. conf. Wirtenb. concedit.* 2. *cum natura verbi & preceptorum divinarum*, quæ nec additionem, nec detractionem, sicq; nullam mutationem patiuntur, *Deut. 4. 5. 12. Matt. 15. Ap. 22, 18, 19. 3. cum natura dispensationis*: dispensatio enim juxta ipsos Pontificios est *relaxatio juris communis facta cum causa cognitione, ab eo, qui jus & potestatem habet dispensandi: ut scilicet sit licentia vel mutandi aliquid in lege, vel faciendi aliquid contra legem*: at licentiam hanc solus Legislator Deus dare potest. Unde *Baldus* rectè dixit, *tales Pontificis dispensationes esse dissipationes.*

Distinguiamus tamen, si in genere de dispensatione queratur inter casus, 1. *necessitatis* non cujusvis sed planè immutabilis. 2. *firmitatis* agnoscendæ non imitandæ. 3. *libertatis* in rebus adiaphoricis: in priorib. duobus solus Deus, in postremo *Ecclesia* dispensare potest. Exemplum parentum Christi nil probat, cum nulla exclusiva addit, confer *ib. 2.* petitio igitur principii committitur, donec

reliquis Festis eos non ascendisse probetur. Si hoc vel maxime poneretur, pertineret ad casus infirmitatis, tenebris eorum temporum cum reliquis abusibus & doctrinae corruptelis ascribenda, non verò approbanda.

VI. *An herodotusneia probanda?* Opera voluntaria & ex propria devotione, intentione & electione orta, nec in verbo Dei praescripta (ita enim ornant Pontificii suos electios cultus; de adiaphoris enim quae per se & in se cultus non sunt, sed ad illum tantum serviunt, libertas Christiana etiam nobis nota est) exemplo Mariae probare *Stapler. Prompt. Cathol. t. 1. Coster. p. 131. Grodicius, Bartsius &c.* sed frustra conantur. Maria ascensionis suae varias potuit habere causas, etsi enim solum viros lex obligaret, & Maria sub eodem cum Christo habitans tecto templi Domini domi haberet: ascendit tamen Hierosolymam *vel* ob singularem sollicitudinem de marito ob senium & filio ob pueritiam debiliore: *vel* ob specialem gratitudinem: specialia enim beneficia specialem requirunt pietatem: *vel* ob filii cognitionem, cum sciret se adducere illum Puerum, qui ut dominator ad templum illud venturus, *Malach. 3, 1. Hag. 2, 8. vel* ob alium arcanum Spiritus S. instinctum. Nulla tamen hinc consequentia ad ascensionem hanc fuisse in se cultum divinum, sed potius cultui in templo Deo juxta ejus mandatum exhibendo inserviebat. Nulla ergo itidem consequentia ab hac libera actione Mariae ad cultus Papisticos meritorios, de quibus plura vide *Dominica I. Adventus & Palmarum p. 2. quest. 6.*

VII. *An pii opera supererogationis prestare possint?* Maria nos docet multa opera supererogationis prestare: ait *Ofor. p. 246.* id etiam asserit *Coster. p. 130.* Affirmativam ergò defendunt, contrariam naturae & conditioni 1. *Piorum tum* quia adhuc peccata circumportant *Rom. 7. 1. Joh. 1, 8.* coguntur petere remissionem peccatorum &c. *tum* quia tantum primitias hac in vita acceperunt *Rom. 8. v. 23. tum* quia omnia faciendo sunt servi inutiles *Luc. 17, 10.* (exceptionum Costerianarum & Bellarminianarum refutationem, vide apud *D. D. Presid. Tom. 3. de Evang. S. 87. Heilbrun. in Encyclopaedia schem. Baysthum. Art. 3. p. 70.*) 2. *oper. bonorum* quae imperfecta, ob admixta peccata & imperfectam renovationem 2. *Cor. 4, 16. impura, Esa. 64. v. 6. Debita:* omnia enim à Deo accepimus 1. *Cor. 1. v. 4.*

rinth. 4, 7. Ergo & eidem omnia debemus. 3. *supererogationis*, qua requirit & *precedentium solutionem*, at nulla bona opera progressam offensionem tollere possunt: & *plenariam legi satisfactio- nem*, hæc soli Christo competit, & *omnium reliquiarum peccati exclusionem* & *meritoriam operum justificationem*, quæ expressè rejicitur *Pf. 143, 2. 4. legis*, quæ tum ipsa perfecta, cui nihil addendum *Deut. 4, 2. 12, 32. tum* perfectam requirit obedientiam ex toto corde & totâ animâ. Ergo nihil superest, non debitum, quod erogemus: hinc jugum intolerabile *Act. 15, 10. tum* nos de imperfectione admonet, pii enim adhuc carnem habent, per quam lex infirmatur, ut sit impossibilis *Rom. 8, 3.* at si quod debemus præstare non possumus, quid supererogabimus?

Ad exemplum Mariæ quod attinet, 1. ex hætenus dictis generalibus Mariæ applicatis facilis est responsio. 2. hic status controversiæ: an Maria ideò ascenderit, ut præstantiora opera, quam in lege mandata, præstaret, sicq; aliquid apud Deum promeretur, quod ex textu nunquam probabitur, cum aliæ causæ præcedente quaestione allatæ fuerint, & Scriptura testetur, Mariam perseverasse cum Apostolis in oratione *Act. 1, 14.* utiq; à Christo præscripta *Luc. 11.* sicq; dimissionem debitum orasse. At si debitum mandatorum Dei non potuit perfecta obedientia exolvere, quid indebitum potuit supererogare? 3. Tenetur quis servire Deo juxta omnes vires quas à Deo accepit *Matth. 25, 14. Luc. 12, 48.* Si ergo peculiarem zelum & amorem erga res sacras Maria accepit, eundem impendere debuit, supererogare non potuit 4. ad singula præcepta pertinent quæcunque subordinantur ad promovendam obedientiam illo præcepto mandatam, sicq; ad mandatum de Deo colendo Mariæ peregrinatio pertinet. 5. Pontificii opera supererogationis ex consiliis Evangelicis N. T. derivant: heterogenea ergo est visitatio Festi V. T. à Maria instituta. Plura hac de quaestione vide apud supradictos, inprimis adde *Chemnit. p. 2. loc. de discrim. præceptorum & consiliorum.*

VIII. *An ministerio non legitime constituto uti liceat?* In vocatione summorum Sacerdotum multa inerant anno Christi 12. vitia. Non à populo Judaico aut consulto Deo eligebantur; sed ab Ethnicis & idololatricis dominis, ut ex *Josepho* (qui tamen alios *lib. 17. antiquit. cap. ult. alios lib. 18. c. 3.* hujus temporis recenset

Pontifices) patet: quin temporibus Herodis venale fuisse Sacerdotium asserit *Baron. Appar. ad annal. Nō. 71.* & tamen parentes Jesu cum Filio in sacrificiis Paschalibus & aliis eo fuerunt usi: Distinctè igitur ad quæstionem censemus respondendum, *vel enim Ecclesie status est liber, & tunc vel legitime vocati substituendi, vel quod in vocatione defuit, ut primum innotescit, supplendum: vel pressus.* Si hoc *aut præter vitium in vocatione accedunt corruptela in doctrina, aut non.* Si prius duo consideranda, 1. *an tota ferè universalis Ecclesia sit sub statu presso?* tunc quamdiu Sacramentum initiationis retinetur, & libri Scripturæ vel ex his principalia capita leguntur, pii illis exercitiis fidem suam testari possunt & debent. Sic hoc tempore Christi præter illegitimam vocationem variæ corruptelæ doctrinæ (quas vide *Cent. Magd. 1. l. 1. c. 7. f. 257. & seqq.*) in ministerium irreperant, sed quia circumcisio & externus ceremoniarum usus manebat, & Scripta Mosis legabantur, Christus suâ præsentia testari voluit, religionem verem, quatenus ex præscripto Dei retineretur, non esse reprobam, donec ipse inmolaretur: Sic pii sub Papatu ministris à solo statu Ecclesiastico vocatis, & in doctrina errantibus, administrantibus tamen Baptismum, & Evangelia & Epistolas Dominic. cum capp. Catecheticis legentibus, fuerunt usi. 2. *an v. particularis tantum Ecclesia sit pressa?* & tunc *firmi in fide* sequantur regulam Christi, *figite alio* idque Israëlita. tempore Jeroboami facere debuissent: *infirmos in fide* remanentes, absit ob hanc infirmitatem ut condamnemus, quin, nisi alia accedant vitia, in quinta petitione quotidie illis eam remitti censemus.

Si posterius contingat (hoc est, aliquis defectus vocationi orthodoxi ministri insit, ut quando Pontificii, Evangelicos Ministros jure patronatus præbent, cum hostibus & persecutoribus nostræ religionis nullum jus vocandi Ministros Evangelicos competere videatur) eorum ministerium non est negligendum vel inefficax. Sicut enim Ecclesia pressa, licet ei definitio & nota veræ Ecclesie in summo gradu non competant, non definit esse vera Ecclesia: sic in eadem graduum inæqualitas in vocatione, ut non omnia requisita ceu in libera *angl. eccl.* inveniantur, ipsam vocationem non planè tollit. *Argumenta sunt hæc:* 1. Si in casu necessitatis Christus ministerio nec in vocatione nec in doctrina legitimo uti deccit,

docuit, multò magis eo uti licet, si prius tantùm adsit vitium. 2. Ministerii virtus non ex qualitate vocationis, sed tum divinâ institutione & promissione, tum legitimâ verbi prædicatione & Sacramentorum administratione pendet. 3. Christus (inchoato etiam alio à se ministerio) in doctrina legis audiendos esse docet illegitimè, ut ex *Josepho* probatum, vocatos *Matth. 23, 2*. 4. Per invidiam & contentionem Christum prædicari (ergo & audiri) gaudet Paulus *Phil. 1, 15*. 5. Exempla non defunt: ante Christum natum Reges Syriæ & Romani constituebant Pontifices: Pharisæi & Scribæ pleriq; non ex tribu Levi, sed Simeonis erant: Patriarcha Constantinopolitanus confirmatur à Turca. Tempore Lutheri Pastores (à solis Episcopis vocati more Pontificio) cum totis Ecclesiis conversi non opus habuerunt novâ vocatione vel ordinatione: in Franconia, Silesia, Lusatia, Episcopi & nobiles Pontificii ex jure Patronatus præbent Ministros Lutheranos. 6. Sequerentur multa absurda, semper dubitandum esset de alicujus ministerio, cum nescias, an ex favore, largitione vocatus sit, efficacia ministerii ex Ministri persona penderet: peregrinus nullam concionem deberet audire, nisi certus esset de legitima Ministri vocatione &c. 7. Orentur varia pericula: ne Ecclesia hos rejiciens Ministros, aliis planè privaretur, quin rejicientes, ut boni ordinis contemptores ab hostibus penitus rejicerentur &c. 8. Accedit auctoritas *Lutheri in l. contra Missam privatam & sacrificulorum ordinationem*. Minus rectè ergò cives Augustani, à communione suorum ministrorum si vel maximè vitii aliquid in vocatione fuisset (quamvis in posteriorum vocatione à Magistratu Politico, & deputatis adjunctis, consentiente Ecclesia facta serè nihil desiderari queat) olim abstinerunt.

II. PARS.

Christus in Schola.

V. Dispersimus hanc historiam in *cap. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100*. *Tà ἀποκάλυψιν* occasione hujus rei continent, videlicet Christi *amissionem & inventionem*. In illa occurrit I. *Christi remansio*, cujus modù miraculosum faciunt nonnulli, ut *Origenes* quod invisibilem se reddiderit, sicut *L. 4, 30*. vel quod ad tempus Parentum oculis præsens esse visus fuerit, vel quod Angelus in ejus persona apparuerit. Atque his divinis mediis fortè Christum usum fuisse, asserit

Παρουσία
 1. in Pueri a-
 missi ne.
 2. Christi re-
 mansio.

II. Parentii
i. Negligens
incuria.

Mariam Pö-
sificii tripli-
citer excu-
sant.

I.

II.

III.

Coster. p. 140. Sed fortè per non fortè refutatur: Nec pro lubitu mi-
racula extra Scripturam confingenda, & modus ejusmodi cum ig-
norantiæ duratione & falsâ opinione Parentum pugnat. II. *Paron-*
tum Christi i. Negligens incuria. Non enim cognoverunt id Parentes
ejus (ita in octavo codice reperit *Brugens.* & in Regio ita legitur
quod & ex eodem *Wecheliani heredes* observarunt, itaq; reddide-
runt *Lutherus, Vulgata, Vatablus, Flacius, Erasmus*: distinctam ve-
rò *Josephi & matris* faciunt mentionem, reliqui *Græci Codd. Sy-*
riaca & Arabica versio, quos sequuntur *Beza, Arias Mont. Piscator*)
neque ante vesperam animadvertunt. Opponasi jam amissib-
ni commendationem, Messias erat, præconio Angelorum, Pastorum
& Magorum &c. celebratus: custodia singularem demandationem
in fuga & reditu, & gravitas delicti apparebit. Hinc *Salmer. p. 433.*
cogitur fateri dolorem *Mariae ex timore propriae negligentiae in custo-*
diendo tali deposito ortum. Ad excusandam Mariam quidam asserunt
divinam providentiam, voluntatem & potentiam, ut *Mangot. Mon.*
Sacr. p. 2. Mon. 107. Salmer. T. 3. tract. 47. f. 428. Staplet. Promp. Cæ-
thol. t. 2. autoritatesq; adducunt *Zwingl. & Bulling. in c. 2. Luc.* Ver-
rùm *Calvinianum dogma*, divinæ providentiæ, malum ad bonum
finem dirigente, mali ipsius causam ascribens, plurimis argumen-
tis à nostris est refutatum. Alii ipsi consuetudini adscribunt,
juxta quam viri separati à mulieribus, pueri cum alterutro paren-
tum proficiscerentur. *Sal. l. d. p. 429.* autorem hujus sententiæ *Be-*
dam facit, cujus verba citat *Thom. in caten. aurea: Jansen. Comm.*
in concord. Evangel. c. 112. f. 91. sed *Jansenius* ipse fatetur, de eo non
constare: quin Parentes quoque hoc refutant, non n. apud se invi-
cem sed apud cognatos Filium & esse opinantur & quærunt: licet
verò turmatim discedere à Festo sint soliti, Parentes tamen non
excusantur, discedentes ignari an abierit vel non Filius. Alii de-
nique infirmitatem in Maria fuisse dicunt, sed sine peccato, sicut
in Christo, adeoq; ex necessitate quadam natura ignorantiam, timorem
& affectum contraxisse, ut loquitur *Claudius Seiffelius. Taurin. Tra. de*
triplici statu viatoris, in c. 2. Luc. tract. 5. f. 125. vel ut *Salmer. p. d.*
loquitur, fuisse incogitantiam vel puram nescientiam, quam & in An-
gelis ponit *Dionysius*: sed incogitantiam cum neglectu officii con-
junctam (qualis in Maria hoc loco fuit) vel peccatum esse negare,
vel

vel Christo & Angelis tribuere impium. 2. *Falsa opinio* putant eum esse *in* *ovo* *di* *g* *1* quæ vox propriè notat focios & comites ejusdem itineris *Act. 9. v. 7.* ubi alii possunt præcedere alii aliquanto sequi *Nehem. 3. 5.* inventuri saltem omnes se mutuo in communi hospitio. Græci usurpant de illis qui ejusdem Genealogiæ simul proficiscuntur, notante *Chemnitio l. 5. Harm. Evangel. c. 15.* Communiter Pontificii excusationem Maria hinc petunt, sed an falsa persuasio eum in tuto esse, qui, quantum ad ipsorum curam attinet, potuisset in maximo esse periculo, demandatæ diligentia custodiæ satisfaciatur, an potius delictum aggravet, cuius judicandum relinquimus. 3. *Inquisitio cum immoderato dolore.* Qui apparet tum ex stupore inventionium, tum ex ore infra consentium. *Originem sumsi* à periculi magnitudine ob insidias hostium vel Plagiariorum, qui in tanta turba ad diversissimas tendente regiones esse poterant. *Augebatur* temporis diuturnitate, via longitudine, amissi pignoris suavitate. Hunc metum *Theophylactus & Titus Origenem* imitati admittere in Maria ob notitiam divinitatis Filii nolunt. *Brugensis* verò iis respondet: Scivisse parentes, quod in iis, quæ ad corpus spectant, non virtute divina, sed parentum auxilio, non ex necessitate sed voluntate uti voluerit. Verùm neutram explicationem ignorantia Parentum admittit, de qua *th. 3.* Excusari ergo non omninò potest immoderatus hic dolor ex ignorantia & negligentia ortus, cum de ipso ut verò Deo tantopere metuere non debuissent, & licet major dolor sub cruce stantis fuisset, quod *Claudius Scisselius l. d.* obijcit impletâ Simeonis Prophetiâ *Luc. 2, 35.* alia tamen & major doloris causa diversitatem facile monstrat: vide hic *Cornel. Mussum* Pontificium Scriptorem *Conc. T. 1. p. 156.* qui Mariam introducit, *seipsam ob inconsideratam negligentiam, socordiam, graves delictum, peccatum in Deum &c. accusantem.* Inquisitionem ipsam quod concernit. *Primâ die* vesperi in diversorio quærunt inter cognatos, & quia tanta Pueri dexteritas, ut etiam alii ejus optarent conversationem, inter notos: sed quia non inveniunt, *alterâ die* redeunt Hierosolymam (nam per noctis tenebras, ut *Chemnitius* censet, Luna non lucente nisi sub auroram, erat enim Luna circiter vicesima secunda, nec iter facere, nec Jesum in via invenire possent) quærunt in via & urbe. *Tertiâ die* quærunt in templo & inveniunt. *Quidam* hoc triduo Christum cibum ostiatim mendicasse

2. *Falsa opinio.*

3. *Inquisitio. Ubi immoderatus dolor.*

Ipsa inquisitio.

caste putant: alii putant, quod verisimilius eum gratiam alicuius sibi occultâ virtute comparasse, qui ipsi hospitium præbuerit, sicut *Luc. 22, 10.*

2. Pueri in-
gentione.

VI. In *inventione* considera *Tempus* *usq̃ in* *hæc* *regis*, quæ Phra-
sis juxta Scripturam diem tertium notat, confer *Matth. 27, 63.*
cum *v. 64, 26, 61. Marc. 14, 58. 15, 29. Job. 2, 19.* Item *Marc. 8, 31.*
cum *Matth. 16, 21.* sic *Luc. 21, 21.* octo dies consummati sunt octa-
vus dies *Levit. 12, 3.* Locum templum, quia videlicet alia etiam ad-
fervavit: apud templum enim fuisse scholas sive conclavia inter
alios usus ad docendum accommodata, *Idem* latè ex Scripturis su-
per hunc locum demonstrat. Quales scholæ multæ Hierosolymis
fuerunt *Aët. 2, 9, 10. 6, 9.* Rabini dicunt fuisse ultra 400. *R. Juda in*
libro Musar. c. 5. citante *Druso in præteritis in N. T. h. l.* eas domos
Synagogæ & domos *medrasoth* appellat.

Tâ *απαρχὴν*.

VII. Tâ *απαρχὴν* *divinæ sapientiæ demonstratio*, sedet enim in me-
dio Doctorum, quod pleriq; nostri Doctores ob animadversam sa-
pientiam factum putant, cum reliqui discipuli ad pedes sederent,
Aët. 22, 3. in pavimento matta strato, ut refert traditionem
hanc Synagogæ *Ambros. Comm. in 1. Cor. 14, 31.* *Brugensis* Hebrai-
cum esse putat, ut in medio sit inter seu apud Doctores sedere
(cum se ut discipulum gesserit) sicut *Luc. 22, 27.* quod ut libenter
Luc. 22. admittimus, ita causam non videmus urgentem, ob quam
& hîc à litera discedamus & singularem emphasin enervemus. De-
monstrat v. suam sapientiam in colloquio seu *disputatione Theolo-*
gica, 1. *audit* modestè, 2. *interrogat* doctè. Atque hic quidam sub-
sistunt cum *Origene*, putantes & modestiæ & sapientiæ demon-
strandæ interrogationem convenire, cum ejusdem sapientiæ sit
scire, quid interrogas, quidvè respondeas, cumq; sapiens interro-
gatio instructio sit, verum quia expressè *v. seq.* etiam responsum
fit mentio, asserimus, cum 3. *respondisse* nervosè *Materiam colloquii*
Lucas non explicat nisi quis huc referre velit illud: *In his quæ Pa-*
tris mei sunt oportet me esse: utrum ergo de ritibus legis, quod *Tito*
& *Euthymio*, utrum de Messia officio & adventu, quod aliis pla-
cet, sermô fuerit incertum: nobis piæ conjecturæ *Cheemnitii* pla-
cent, quas vid. *super h. l.* *Augebat* miraculosam sapientiam caren-
tia institutionis scholasticæ: fuit enim *duplex institutio puerorum in*
populo

populo Israel: una generalis, qua domi à Parentibus mandato Domini Ex. 12, 26. Deut. 4, 10. 6, 7. in doctrina cœlestis capp. instituebantur: Altera specialis & scholastica præceptorum, quorum discipuli Prophetarum filii dicebantur 1. Sam. 10. 2. Reg. 2. 4. Posteriore hac non usus fuit Christus (contrarium Abrahamus Bzovius T. 1. Conc. Dom. 1. post Ep. con. 2. audet affirmare, sed absq; imò contra omnem Scripturam) Marc. 6, 2. Joh. 7. v. 15. tum ut majore miraculo postea doceret, tum ne ab hominibus doctrinam suam accepisse videretur Joh. 7, 16.

VIII. Ταπεινωσις quinque i. auditorum admiratio. Hujus magnitudinis admiratio significat Erasmo & Chermnitio annotantibus vehementem admirationem aut metum & q. stuporem, ut quis non sit apud se. Hinc LXX. eo verbo reddiderunt Gen. 42, 18. Hebraicum illum: egressum est cor eorum. Materia stuporis intelligentia & responsa: Piscator dicit esse ενδιδω super sapientia & responsis id est, super sapientibus responsis, sive super intelligentia, quæ elucebat ex responsis. Orig. hom. 10. in Lucam pro responsis intelligit sermonibus (ut respondere frequenter proloqui sumitur in sacris literis, etsi nulla interrogatio præcesserit Matth. 11, 28. ex Hebræo & Syriaco verbo מַשַׁבֵּד quod sæpè non tam respondere quam sermonem instituere significat in Job & Evangelii) sed τὸ ἐν τῶν retinens, cum incredibile non sit, Doctores audientes sapientissimas interrogaciones, vicissim de majoribus mysteriis eum interrogasse. Causa stuporis, 1. sapientia. 2. defectus institutionis. 3. defectus ætatis. 4. obiectum colloqui videlicet mysteria. 5. adjuncta rara vultus, gestus linguæq; modestia. II. Parentum percussio ενταλασσειν, q. d. attoniti facti fuerunt, ratio stuporis erat, tum quod videntes & invenirēt, tum quod ita in solito more invenirent inter Doctores docentem, respondentem eruditè, negantem ingeniosè. III. Matris expostulatio, tacet enim Joseph conscius sibi nihil juris in eum competere. Brugensis, Salmeron, Jansenius & reliqui Pontificii omnia extenuant, asserunt hæc soluto demum conventu seorsum à Parentibus dicta esse: at Scriptura conjungens, affectus matris ardens, dolor ingens hæc tanto intervallo ab inventione separare non patiuntur. Constat matris oratio tum cause reddendæ postulatione, quam nullam reprehensionem secum inferre; sed ex admiratione ortam tantum causam facti, parentum ipsorum judicio

ἐπίπνευσις.
1. Auditoriū
Admiratio.

1.

2.

3.

II. Parentū
percussio.

III. Matris
expostulatio.

Orationis
maternæ
partes.

3.

C

iudicio (quippe qui noſſent ipſum Filium Dei & abſque errore ac
 peccato eſſe) irreprehenſibilis, ignotam humiliter inquirere aſſe-
 runt Pontificii. Sed I. oritur tota hæc ſtructura ex falſa hypotheſi
 q. Maria omnia, quæ ſcire debuiffet, ſciverit, quam ignorantia ejus
 mox deſtruet. II. Si tam humilis & modeſta oratio Mariae fuit,
 cur verentur eam in publicum producere & privatim Filio hæc di-
 cta eſſe antea aſſeruerunt? III. Quin eo ipſo, quod à Filio Dei fa-
 cti cauſas tam ſidenter poſcere audeat, accuſationem merito incur-
 rit: *tum doloris indicatione*, ubi duo emphatica occurrunt verba de
 dolorem & expoſtulationem exaggerantia, incipit enim particula
 ἰδοὺ, ecce, NB: addit, quod quaſierint ἰδοὺ ἰδοὺ: τὸ ἰδοὺ ἰδοὺ enim ve-
 hementem ſignificat dolorem, quem Latini cruciatum dicunt,
 quales dolores parturientis eſſe ſolent, Syrus habet אכזבא אכזבא
 quando quis pectus tundit & plangit ſuper cor. *Stapleton. t. 3.* hinc
 probare conatur non expoſtulaffe Mariam. Cum nõ dicat offendi-
 ſed dolentes quarebamus te: Sanè acerbior hoc modo foret expoſ-
 ſtulatione, ad ipſam tamen ſufficit, quod cauſam ſui doloris Filii
 facti aſcribit. 4. *Filii apoſtogetica reſponſio* duo in Parentibus requi-
 rens I. *magis ordinatam dilectionem, quid eſt, quod me quarebatis?*
 ἰδοὺ ἰδοὺ ſcil. 2. *amplioſorem notitiam Patris cœleſtis & officii Meſſia-*
 ait enim, *an non ſciebatis*, quæ phraſis uſurpatur in Scriptura de re-
 bus, de quibus antea inter aliquos fuit actum, ut inde eas ſcire &
 poſſent (quod *Brugensis* concedit) & deberent *Rom. 6, 13. 1. Cor. 3,*
16. 6, 19. deinde corrigit dictum matris, quod Joſephum patrem no-
 minaverat, Deum videlicet ſe agnoſcere patrem: introducit ergo
 patrem pro patre, pro nutricio verum, pro alieno proprium. *Den-*
que officii ſui rationem exponit. *Particula δὲ oportet* ex *Job. 9, 4*
14, 30. 4, 34. explicari poteſt. *Phraſis ἐν τῷ εἶπει* congruit cum *Pat-*
lina 1. Tim. 4, 15. quæ verò illa ſint, quæ *Patris* cœleſtis hic dicitur,
 ex hoc tyrociniò patent, videlicet quæ in templo agebantur &
 ſignificabantur, ut I. docere. 2. Pro populo intercedere. 3. Sacri-
 ficare. 4. Populo benedicere, adeoq; ea omnia quæ ad officium
 Mediatoris pertinent, ſeu quæ Deus ſpiritali actione in Eccleſia
 operatur. Eſt verò impiam *Piſtatoris* vocem in ſchol. *ad hunc ver-*
ſum deteſtemur, quâ hæc verba *contemnentiſ obſurgationem & re-*
criminantiſ eſſe aſſerit, quippe directè Scripturis contrariam I. *Pet.*
2, 23. attamen ſtatuumus cum *Ambroſio ſuper h. l.* Chriſtum ar-
 guiſſe

IV. Chriſti
 apoſtogetica
 reſponſio.

quisse matrem, & ut *Græcus Anonymus* quidam in *Catena* citatus
 ait, increpasse, sine reprehensione matris enim hæc verba Christi
 dextre explicari nunquam poterunt; causam eadē vitiōrū à matre
 in amissione, inquisitione, ex postulatione commissorum indicant:
 imperfectam videlicet cognitionem personæ & officii filii. *Pontifici-*
cii Christum matrē objurgasse, ut maximè concedere nolint, planè
 tamen negare non possunt. *Staplet. Tex. 4.* appellat insolitam dicendi
 libertatem. *Salmer. Tr. 47. f. 435.* dicit non omninò blanda, verum
 aliquantisper aspera & subacerba esse verba, f. 430. esse familiarem &
 doctrinæ plenam objurgatiunculam. *Barrad. Tom. 1. Conc. Evang. l. 10.*
c. 14. f. 502. Christum nequaquam matri blandiri, sed cum autoritate
 divina loqui, ait. *Fans. Conc. c. 12. f. 93.* duriusculum quid verba Christi
 verba esse planè negat: tantum declaratoria esse asserit *Mangot. p. 2.*
Mon. 107. quin *Costerus idem p. 139.* scribit, Christum Mariam bis
 verbis à negligentia excusare cum aliàs dicturus fuisset, quare me
 non melius custodivistis, sed ex data verborum Christi explicatione
 hæc omnia corrunt, quod prævidens *Barrad. l. d.* ait, nos hæc
 verba non intelligere, cum nec parentes ejus ea intellexerint, ideoque
 ex Scriptura superiùs tradita, & verba per se satis sunt clara. 5. *Pa-*
rentum ignorantia: reipsa ergò demonstrant, quod Christus in eis repre-
 hedit, nempe quod verè ejus officii notitiã careant. *Pontificii* ad ex-
 culpandam Mariam tres potissimùm afferunt explicationes se invi-
 cem evertentes, quas tamen omnes *Salmer.* approbat p. 435. I. ad
 circumstantes non ad parentes hæc referenda. Si dicas Pronomen
 àvri eos respicere quos Christus alloquebatur. Resp. Idem in pa-
 rentibus sermonem à Christo ad alios dirigi: at num alii à Christo
 facti rationem poposcerant, ut iis responderet? num alii eum que-
 sierant? Rectius *Barradius* facit, qui d. I. hanc expositionē ut ante-
 cedentibus non congruentem rejicit. II. *Alii*, inter quos *Cajeta-*
nus, synecdochicè de solo Josepho explicant: sed à literalī sensu, qui
 utrumq; complectitur parentem, sine causa non est discedendum,
 quæ verò illi de scientia Mariæ afferunt, falsa sunt & principium
 perunt. III. *Quidam* ergò & quidem plerique concedunt Ma-
 riam quædam ignorasse, sed quæ nondum illi revelata erant, vel quæ
 scire non intererat: eamq; ignorantiam *Barrad.* non decipientem,

*Pontificiorū
dissenso.*

*V. Parentum
ignoratio.*

*Triples fal-
sa Mariæ
excusatio.*

I.

2.

3.

sed *pura negationis* fuisse asserit, hucq; asserunt alii, ignorantiam dici ultimi ipsis Angelis & Filio attributam. Verum apologetica Christi responso monstravit, parentes hæc scire & potuisse, utpote de quibus antea inter eos actum, & exinde debuisse: Frivola ergo excusatio æquæ ac illa, quæ à *Staplet. t. 5.* asseruntur, quod *præ gaudio, quod non permanenter hæc ignoravit?* manet enim ignorantia rei scitu necessariæ, etsi causa vel perseverantia varietur.

Curagatur
de Maria
peccatis.

IX. Quæ verò hactenus de infirmitatibus Mariæ dicta, non eò rapienda, quod vel B. virginis virtutes laude dignas non esse, vel eam malitiosis peccatoribus accensendam censeamus: sed ut ostendamus 1. *peccati gravitatem*, etiamsi in oculis nostris leve videatur. 2. *Peccandi proclivitatem*, etiamsi pro virili quis resisterit. 3. *Sanctorum infirmitatem*, qui non ad justitiam provocare, sed ad misericordiã cõfugere opus habent. 4. *Pontificiorum falsitatem*, qui Mariam etiam peccato originis caruisse asserunt, cujus falsi dogmatis refutationem solidam vide T. 2. locor. Domini Præsidis de Peccato Originis §. 110. Aliàs etiam in hac ipsa historia laude dignum in Maria, quod *conservavit omnia verba hæc in corde suo. Vatablus & Aretius* h. l. per *rd. emata* res gestas Hebræo more intelligunt, causam addit *Aretius*, cum verba non intellexerit, res gestas in eo Festo Mariam observasse: econtrariò *Salmer. fol. 438.* hinc causam petit, cur Maria excipienda sit ab eorum numero, qui non intellexerunt verba Christi, cum quod non apprehendit intellectus, nec memoria facilè conservare queat. Sed utrique falso nituntur principio, cum etiam non intellecta memoria retineat, præsertim si admiratio accedens imagines fortius impresserit. Placet ergo nobis sententiã *Bede* dicentis: *Virgo sive qua intellexit sive qua intelligere nondum potuit, omnia suo pariter in corde q. ruminanda & diligentius scrutanda recondibat.* Causam addit *Græcus in Catena à Thoma citatus*: *illa quidam jam secum in presentia contemplabatur: hæc autem expectabat in futurum clariùs revelanda.*

Laus Maria
in hoc Evan-
gelio.

QVÆSTIONES EX HAC SECUN-

DA PARTE.

I. *An Monachatus exemplo Christi stabiliatur?* Tria pro Monachatu stabiliendo ex hoc Evangelio asseruntur. 1. à Matre secessio-
ne Anachoretam Christum factum *Grodic. conc. 3. Dominic. II. post Epiphani*

Epiphan. 2. triduo corpus jejuniis & vigiliis affixisse. Id. conc. 2. Dominic. 1. post Epiph. adeoq; mendicasse Costerus p. 143. & mendicitati monasticae exemplum præbuisse p. 144. p. 145. 3. idq; fecisse inconsultis parentibus exemplo relicto, ut & alii id facerent infcitis, inconsultis, invitis parentibus, Brug. Comm. Tom. III. p. 78. Mangot. p. 11. Mon. 58. Ofor. conc. T. 1. p. 249. Staplet. Promp. Cathol. tex. 4. Grodic. con. 2. & 4. Coster. p. 137. Salmer. inust. 46. p. 430. Pelbart. de Themsvar. in Pomerio Dominica 1. post Epiphan. conc. 1.

Monachatum ipsum hodiernum quod attinet, is pessimus status est. I. Ob causam efficientem, non est institutus in Scriptura. E. ut alius cultus electitius rejectus, imò est expressè prohibitus & vivis coloribus depictus, Col. 2, 20. nec in primitiva Ecclesia usurpatus: illa n. monasteria, quorum in antiquioribus mentio fit, nil aliud quàm scholæ fuerunt, totoq; genere ab hodiernis differunt, sed ex gentilismo ortus, confer Polydor. Virgil. de invent. rer. l. 7. c. 7. II. Ob materiam, quæ sunt Monachi & ex illis multi in monasteria vel inviti detrusi, vel invitis parentibus illecti, vel ex errore & defectu ob ætatem rationis semel ingressi inviti detenti. III. Ob formam, quæ consistit tum in votis illicitis quandoq; impossibilibus, vi dolo-ve extortis, aut imprudenter stolidè factis: tum in cultu illegitimo cum singulis præceptis, ut Lutherus demonstrat, pugnante. Monachi enim 1. colunt Ordinis autores. 2. blasphemi in solitarium Christi meritum sunt. 3. instituunt ipsi cultum divinum. 4. Parentes abnegant. 5. in communi vita exercitia charitatis non exercent. 6. scortationem præferunt conjugio. 7. in otio viventes in aliorum eleemosynis luxuriantur. 8. falso ignominia afficiunt conjugium, ut laudent cœlibatum. 9. & 10. ultionem peccatum esse negant, tum in sanctitate hypocritica, ut ab hominibus videatur instituta, contra Matth. 23, 27. tum in mero opere operato corde procul à precibus & operibus remoto. IV. Ob finem, faciunt n. eum meritorium, satisfactorium, supererogatorium & communicativum. V. Ob effecta extra Monasterium ordinem turbat Politicum, à quo exemtus esse cupit: intra Monasterium omnia plena omnis generis peccatis reddit, vide Acatol. Papat. Heilbr. Art. 4. c. 2.

Ad exemplum Christi allatum. Respondemus in genere, 1. omnis Christi actio nostra est informatio, sed non semper imitatio, at totum hoc Christi specimen singulare & planè extraordinarium fuisse.

fuisse constat. 2. Quid Christi officium, ejusq; exercendi modus di-
vinitus à Patre mandatus commune habet cum Monachatu sacris
literis ignoto? 3. Monachus perpetuò durat, at hoc Christi factum
triduo finitum est. 4. Monachus conversatione cum propinquis
collit, at Christus ita in vita se gessit, ut si nò apud parentes esset, illi
apud notos eum quærent. 5. Accedunt omnia vitia in Monachatu
demonstrata, quæ nulla ratione exëplo Christi modo vel palliari
possunt. Ut rectè *Claud. Seiss.* Pontifici⁹ autor tractat *de triplici statu*
viatoris in c. 2. Luc. tr. 5. scripserit, *Salvatoris exempli evacuari facile*
posse cum revocantib. parentib. Jesum à templo discessisse, & cù illis do-
mù rediisse appareat. In specie respondemus ad I. num vitam anacho-
reticã exercet, qui in templo in consessu Doctorum disputat, ad II.
quia planè incerta cõjectura est certi & firmi nihil inde deduci po-
test, ad III. Christus divinã habebat vocationẽ, ideoq; parentes ex
negligentiã eum relinquentes consulere nec opus habebat nec etiã
poterat, eandem de Monachatu demonstrare poterunt nunquam.

II. *An Maria dolore suo aliquid promerita sit?* Affirmat *Salmer. T.*
3. tr. 46. p. 439. inquiens, *Christum remansisse, ut parentes cum dolore*
querendo mererentur. Idem asserit *Grodic. super Dom. II. Epiph. Osr.*
Con. T. 1. p. 251. ita ait: *Voluit Deus donare nobis matrem misericordia*
& eam tale effecit, quali nos indigemus & c. sicut Heb. 4. Christus & c.
sic volens piissimam nobis cõcedere matrem eam probat omni dolore, ut
noverit compati dolentib. eius, astare afflictis. Hinc *Salmer. p. 434.* ita
orat: *ó Virgo sanctissima, per eum dolorem, quẽ id temporis sustinulisti,*
obsecro te, ut ego inveniam Filium tuum. Falsissima & impia hæc o-
mnia esse quis videt, nos ergò gravissimos errores tantum anno-
tabimus. 1. Bona opera esse meritoria vitæ æternæ, quem errorem
refutatam latè vid. apud *D. D. Præsid. Tom. 4. Loc. 1. 20. de operib. S.*
88. & seqq. 2. Passiones esse dignas vitæ æternæ contra expressum ef-
fatũ *Pauli Rom. 8, 18.* 3. Meritum Christi esse imperfectum. Si n. id
perfectum (ut certè ab infinita persona infinitum & perfectissimum
solutum fuit *abrog.*) aliis meritis non erit locus. 4. Fiduciam cordis
in Mariam esse collocandam (quippe quæ ut mater misericordiat,
afflictis adstet) quam in solũ Deum *S. Scriptura* collocare jubet. 5.
Mariam esse invocandam, idq; per dolorem in triduo hoc passum.
6. Hinc sequitur, Mariam esse Mediãtricem, quod directè contra
Paulum 1. Tim. 2, 5. 7. Quinimò à Mariæ dolore salutem esse expe-
ctandam

standam contra *Es. 63, 3. Act. 4, 12.* Ex ipso Evangelio duo contra illam
sententiam proferimus argumenta: I. Quicquid ex negligentia ortum
& infirmitate contaminatum est, id nequit esse meritorium,
Mariæ dolor talis fuit. E. II. Pontificii ipsi asserunt ad vers. 49. *Christum*
parentibus duriuscule respondisse, ut ostenderet in cœlestis Patris
negotiis non pendere se de ipsis, nec ea sibi gerenda esse ex ipsorum consilio
& ipsis consultis ac monitis Brug. Comm. T. 3. in Evangelico negotio
non esse locum auctoritati (maternæ &) humane. Jans. Comm. in conc.
Evang. c. 12. f. 93. Si ergo à negotiis cœlestis Patris & Evāgelicis Maria
excluditur, evertuntur superius allata, nec locum habent illa ad
Mariam verba. *Roga Patrem, jube natum jure matris impera.*

III. *An disputationes Theologicae concedendæ & quomodo eadem instituendæ?*
Deliberationes Episcoporum. de reb. controversis prohibuit
Licinius Tyrannus, teste *Euseb. l. 1. de vita Const. c. 44.* ita & disputationes
inhibedas censent. *Bodin. l. 4. de Repub. c. 7. Durus de Pafolo*
in Aulico-Politico aph. 289. Nos contrarium statuimus & cū
duplex disputationum genus, unum scholasticar. quæ veluti præludia
& tyrocinia sunt, *alterum Ecclesiasticarum,* in quibus partes reverentia
dissident, utrumq; approbamus. Præsens speciem Christi sive
ad prius, sive ad posterius, sive certo respectu ad utrumq; referas,
invenies *Christi tum exemplum & auditorem, & interrogatorem sive*
opponentem & respondentem agentis: tum commendationem id
videlicet agendo se in iis quæ Patris cœlestis (peculiariter scilicet)
sunt asserentis. Accedit ad prius genus probandum. 1. necessitas,
quæ consistit in præparatione, tum ad pugnam cum hæreticis instituendam,
tum ad doctrinam de nostra fide reddendam 1. Pet. 3, 15. 2. utilitas
ejusmodi exercitiorum generalis omnium, ingenii expolitio, judicii formatio,
morum assuefactio: tum specialis Theologorum, hæreticorum facilius refutatio & evitatio. 3. Ecclesiæ praxim,
exemplum Christi habemus hîc, ut & Job. 9, 2. Apostolicæ Ecclesiæ
Act. 15, 7. August. epistola 19. ad Januar. in veteri Ecclesiâ ut præfectiones,
ita disputationes quoq; de rebus sacris haberi solitas testatur. Et Basilii
Juvenis disserendi scientia præter reliquos excelluit teste Nazianzen. in laudibus Basilii. 4. Contrarii incommoditas
his enim exercitiis destituti plerumque redduntur doctissimi. Nec posterius
genus expellendum esse demonstrat 1. necessitas: ob mandatum de
Scripturis scrutandis Johan. 5, v. 39. de Doctibus probandis
Matth. 7, 15. Phil. 3, 2. 1. Job. 4, 1. 1. Thess. 5, 20. ob
Pastor

Pastorum officium, Tit. 1, 9, 21. 2. Tim. 4, 2. Jer. 1, 10. extructores
 cœlestis Hierusalem unâ manu ædificant, alterâ gladium stringunt
Neh. 4, 17. ob Scripturæ ἐλέγχου usum 2. Tim. 3, 16. Eph. 6, 17. 2. uti-
 litas in genere omnium certaminum veritatis plenior cognitio, &
 uberior confirmatio, in specie certaminum Theologicorum, tran-
 quillitas conscientiæ in dubitationibus. 3. *Ecclesiæ praxis*. Prophe-
 tæ contra Baalitas & idololâtras disputarunt. Christus cum Dia-
 bolo congressus est *Matth. 4.* cum Phariseis & Sadducæis *Matt. 12.*
15. 19. 22. Mar. 12. Luc. 6. 10. Joh. 6. 8. Apostoli *Act. 6, 9. 9, 29. 17, 17.*
18, idem fecerunt. Extant adhuc disputationes *Justini Martyris*
cum Tryphone Judeo: Athanasii cum Ario; Basilii cum Photioni;
Augustini cum Fortunato, Manichæo & Donatistis &c. 4. *Contrarii*
incommoditas, sublatis enim certaminibus hæreses confirmari, no-
 straq; religio suspecta reddi potest, quippe quæ lucem fugere vi-
 deatur.

Licitas ergo disputationes Theologicas esse jam probatum,
 earum *definitionem & modum* etiam in præsentî Evangelio reperiri-
 mus: *illam* quidem, quod sint nihil aliud quàm in medio *Doctorum*
audire, querere & respondere de iis quæ sunt Patris cœlestis. Hunc ita
 secundum omnes causas formamus. I. *Quoad efficientem*, debent
 disputationes institui à Doctoribus, vel ad minimum in præsentia
 & medio Doctorum, etsi enim illiteratis non omne scrutinium de-
 negemus, magis tamen debent audire quàm loqui, discere quàm
 docere. II. *Quoad materiam*: sint de iis, quæ Patris cœlestis sunt:
 illa verò mysteria nostræ salutis esse *thes. 8.* vidimus, *hinc sequitur*
 1. nõ esse in disputationib. proponenda apertè blasphema, in Deum
 contumeliosa, & utilitati publicæ & privatæ contraria, sed talia
 ab hæreticis proposita potius silentio esse involvenda. 2. rejicien-
 das itidem frivolas quæstiones, quales apud Scholasticos repeririun-
 tur quamplurimæ, de quibus iudicium Pauli vide *1. Tim. 1, 4. 6, 4.*
20. 2. Tim. 2, 16, 23. hæc enim ut & prioris generis omnia augusto
 eologio, quod Dei Patris sint omninò indigna. 3. Principium Theo-
 logicarum disputationum esse debere solam sacram Scripturam,
 quæ sola Patrem cœlestem & quæ ejus sunt, revelat. 4. Ratione no-
 stra non esse supra Scripturæ revelationem evolandum, vel myste-
 ria ad ejus trutinam revocanda. III. *Quoad formam*: etsi modum ju-
 disputandi syllogisticum non rejiciamus, sed laude suâ dignum ju-
 dicemus.

dicemus, caveatur tamen, ne nobis eveniat, quod de *Artemonis* hæ-
reseos (quam *Samosatenus* renovavit) sectatoribus *Euseb. l. 5. hist.*
Eccles. c. 25. p. 74. edit. Basl. ex libro Anonymo refert: quod non
quarant quid divina Scriptura dicant, sed in eo studiosè se exercent,
num que Syllogismi figura ad hoc reperiatur, ut divinitas Christi im-
pugnetur. Et si quis illis divina Scriptura verbum proponat, inqui-
runt, an conjunctam vel separatam Syllogismi figuram constitutere pos-
sit. Confer quod *Hadrianus Papa ad Carolum M.* scribit *dist. 37. c.*
6. vide etiam *Socratem l. 1. hist. Eccles. c. 8. Ruffin. l. 1. c. 3.* caveatur
etiam, ne claris Scripturæ testimoniis propositis syllogistica odio-
sè urgeatur forma, cum illis per se sit credendum, & blasphema *Pi-*
storii vox sit, quâdo in colloq. *Baderi* negavit, *Spir. S. testimonium l.*
Cor. 11, 19. prius vim probationis habere quàm in Syllogismi formam
fuerit compactum, cum Christus ipse & Apostoli sæpè unico Scri-
pturæ dicto, imò unicâ quæstione totam controversiam finierint.
In præsentè dissertatione hæc observata forma: Adfuerunt *Audi-*
tores (quo etiam pertinet cognitio & lectio thesium) *quærentes*
(opponentes huc refer) *respondentes* (hoc nomine etiam *Præsides* in-
telligimus) *Hinc sequitur* 1. statum controversiæ ante omnia debe-
re esse notum, Christus enim primò audiit, antequam quæreret, vel
responderet. 2. Quemvis debere, antequam respondere præsumat,
prius quærere seu discere, sic responsiones Christi & quæstio & ad-
miratio intelligentiæ præcedit. 3. respondendum esse. Ergo nihil
indiscussum relinquendum est, ne aliquis hinc offendatur, ut de re-
ligione sinistrè judicet, & paulatim ad adversariorum partes acce-
dat: nec topicè in utramq; partem disputandum est, aliàs religio
mutaretur in rem leviculam, de qua opinari cuiusvis quidvis liceat,
unde securitas & Epicureismus oriuntur. IV. *Finem* deniq; quod
attinet, quia de iis quæ Pater cœlestis in Ecclesia agit disputationes
habentur, debet esse Dei gloria & ædificatio Ecclesiæ. E. si his finis
sit contrarius, v. g. ut religio dubia reddatur vel evellatur, disputa-
tiones planè non sunt admittendæ.

4. *An in renatis peccata?* Affirmamus, Exemplo sunt *Joseph*
& *Maria*. Plura nostrorum argumenta vide *apud D. D. Præsid. in*
Disputatione prima contra novos Fanaticos.

5. *An Christus à nativitate Filius Dei?* *Ebion* & sequaces *Christum*
factum esse Filium Dei, cum Spiritus S. super eum in specie columbæ
descen-

D

*descenderet, statuerunt, teste Epiph. hares. 30. pag. 128. edit. Paris.
 eum refutat prædicto loco Epiph. hac ipsa historia, 1. qui admira-
 tionem ob sermonem gratia, qui ex ore ejus progrediebatur, excita-
 bat, non post trigesimum annum, ut dicere possis, quod ex quo Spiritus
 venit, in ipsum Christus factus est, sed statim à duodecimo anno. 2. Si
 à puero novit templum & patrem (sicq; appellavit) non profecto mi-
 nus homo genitus est. Neg; post tricesimum annum postquam venit in
 ipsum species columba Filii & Christus vocabatur, sed statim in his
 que Patris ipsius sunt, ipsam esse oportere docuit. Hæc Epiphanius.
 3. Argumentum Cyrillus ex vocula (mei) deducit l. 1. de recta fide ad
 Reginas: Vide quomodo proprium suum Patrem appellat eum, qui in
 caelis est, sed siquidem esset homo seorsim, & talis quispiam intelligere-
 tur esse, ut nos sumus, quo modo non oportebat potius dicere: noscete-
 batis, quod in his, que omnium patris, esse me oportebat? sed proprium
 suum facit. Solut enim ex illo natus est secundum naturam divino mo-
 re &c. Junge verò huic ultimæ rationi alia dicta tum inprimis
 Psal. 2, 7.*

*Ex parte hunc errorem ex orco reduxerunt Neophoriniani. Est
 enim asserant, Christum à nativitate Filium Dei fuisse ob miraculo-
 sam conceptionem & nativitatem, magis tamen id ei competere censent
 ob similitudinem in munere anno 30. inchoato. Schmal. de divinit. J.
 C. c. 12. p. 73. ac in morte defuisse esse Filium Dei. Schmal. Respons. ad
 c. 12. part. 2. Smigleci: nunc verò multò perfectius ea dignitate prædi-
 tum ob resurrectionem & glorificationem. Id. de J. C. p. 74. adeo ut Socini
 contra Bellar. & Wiek. c. 5. p. 243. asserere audeat, Christum ante re-
 surrectionem, Dei Filium plene & perfectè non fuisse. Ergonè anno
 12. Christus non plene sed imperfectè filius adeoq; semifilius fuit?
 Ergonè ita etiam debuisset Patrem appellare? Si similitudo perfe-
 ctior in munere consistens anno 30. ita demum cœpit, ut antea ne
 specimen quidem futuri ederet muneris, quo modo anno 12. in iis
 que Patris sunt, esse eum oportuit? & cum, asserente rectè Schmal.
 p. 73. eatenus sit Deus, quatenus Filius Dei, erit non plene Deus?*

Deus imperfectus, adeoq; ex parte & semiDeus? ubi tota

*Scriptura ita loquitur? absurda sunt,
 impia sunt.*

PARS. III.

Christus in domo.

X. Duobus versiculis totam 18. annorum historiam complectitur Lucas, reliquis Evangelistis planè eam prætereuntibus, unde patet, eum ut vulgarem hominem interea vixisse: Tanta erat exinanitio. Describitur v. *Christus tum respectu parentum, tum respectu sui ipsius. Ad prius pertinent 1. descensus & adventus Nazareth cum parentibus*, quæ ejus patria ratione conceptionis & educationis, sicut Bethlehem ratione nativitatis & Capernaum ratione conversationis & jure hospitii. Noluit enim educari apud Doctores, ut Samuel: apud Phariseos, ut Paulus: apud Essæos in deserto: sed in oeconomia vulgari, vico obscuro, ut doctrinæ & officii ipsius auctoritas, non ab humanis præsiidiis, sed à solis divinis testimoniis penderet, ait Chemnitius. 2. *Subjunctio tam quoad admonitiones in doctrina quam quoad mandata in operibus. Vox vocatus a pupillis*, observata Chemnit. significat externas actiones alterius superioris dominio gubernari. Tribuitur enim servis, liberis, uxoribus & subditis, qui à Dominis mandata accipiunt & ea exequantur. Syrus ita reddidit, ut sermè diceret, erat servus eorum עבד ministrans

Christus cōsideratur. 1. Respectu parentum cū is descendens.

Isdem obediens.

ei. Atque tum ex hac voce, tum quia ministerium nondum inchoarat, nec literas didicerat Job. 7, 15. nec ignavo otio torpuerat, tum quia parentes pauperes, ut Christus victum manib. quærere opus haberet. Basil. Tom. 2. de vita solitaria c. 5. p. 364. Edit. Basil. tum quia id asseverant sympatriotæ, Marc. 6, 12. colligunt Justinus in Dialog. ad Tryph. aliq; Patres, Christum fabrilem exercuisse artem.

XI. Respectu sui ipsius describitur Christus in ult. vers. in quo diligenter perpende *Subjunctum & Prædicatum. Subjunctum* Jesus nomen totius personæ duabus naturis constantis ab officio sic denominatæ. Referimus enim hanc prædicationem ad primi generis communicationis idiomatum modum illum, quando concreto utriusq; naturæ in Christo tribuitur proprietas uni naturæ conveniens, ut mox videbimus. Errant in Subjecto Ariani, Christum, 2. Prædicatum in quo occurrit quæ. Deus est considerantes. Vid. q. 3. & Nestoriani divinam naturam persona divisa separantes, de quibus q. 4. In Prædicatione ipsa occurrunt: 1. *Profectio ipsa*. 2. *Profectio materia*. 3. *Profectio etionis*.

II. Respectu sui ipsius. Ubi nota 1. Subjunctum.

2. Prædicatum in quo occurrit 1. Profectio ipsa.

tionis modus. De profectioe quadruplex sententia. Jesum videlicet profecisse. 1. κατὰ δὲν ἑαυτὸν & opinionem hominum Bell. l. 4. de anima Christi c. 5. 2. Sicut præceptor proficientib. discipulis: sic verbum Dei cum nos crescimus, crescere dicitur Col: 2. 6. Didac. de Tang. Prompt. conc. p. 154. 3. κατὰ ἐνδεῶν manifestatione, sicut Sol ab ortu ad meridiem claritate proficere dici potest. Fr. Luc. Brug. in Luc. c. 2. v. 13. Salmer: primam & tertiam conjungit & experimentalis sapientiae accretionem (de qua mox) addit, subjungens: Itaq; habes hujus loci complures Catholicos intellectus, ex quibus eligat prudens lector, quem velit. Nos contra tres has explicationes urgemus, tam in genere, quod 1. plures secunt pugnantibus explicationes nequeant omnes esse Catholicæ. 2. non sint literales: at litera nisi manifesta urgeat necessitas, non deserenda. 3. non tantum non sint literales, sed etiam nimis duræ & coactæ, ut quisvis videt. 4. eadem profectio staturæ tribuitur? at hæc verè in ipso Christo facta. 5. additur apud Deum quoque crevisse, quod profectum realem in ipso Christo requirit. In specie contra primam 1. quod Manichæi κατὰ δὲν ἑαυτὸν etiam ætate & statura crevisse dicant. 2. Scriptura quando quid ex opinione hominum de Christo dicere solet, id statim explicat. Confer L. 2. 48. 3. 23. at hic in re gravissima id non facit. 3. quæ de humanitate Christi Scriptura præfasserit, per opinionem hominum explicari non debent, ne Manichæi incarnationem, Hilarius passionem, Calviniani universalem satisfactionem ita explicent: Nil militant dicta à Salmerone citata, 1. Paralip: 11, 9. 2. Paralip: 17, 12. Job. 33, 30. profectus enim realis non putativus in iis, quæ illic subintelliguntur, rebus inimitur. Contra Secundam, 1. quia in nulla lingua talis loquendi consuetudo. Nam κατὰ δὲν ἑαυτὸν, quando quis se cum illis, quos alloquitur, conjungit, novimus, ad quam pertinent exempla Salmeronis (licet & ipsa valde dura) at hæc hoc loco aliena. Verbum Dei non prolarum sed receptum, ut semen verè crescere dicitur. 2. quinam erant illi Christi discipuli proficientes? 3. num etiam illis profectus staturæ & gratiæ tribuendus. Contra Tertiam, quia si magis quàm anno 12. manifestasset sapientiam, magis etiam homines eam animadvertissent, quod cum exinanitione illius temporis & testimonio Nazarethanorum sub initium ministerii Christi dato pugnat. 4. Nos ergo literalem retinentes sensum verè ipsum Christum secundum humanam

humanam naturam ut ætate ita sapientiã crevisse statuimus, cum
Athenas. l. 4. contra Arian. Cyrill. l. 10. Thefan. c. 7. Ambros. l. de In-
carnat. Domin. Sacramento c. 7.

XII. 2. *Profectio- nis materia triplex.* I. *Sapientia in anima.* Pontificii & Scholastici modò triplicem, modò quadruplicem, modò etiam quintuplicem (ut *Orosius tom. 1. Conc. domin. infra octav. Epiph. p. 256.*) Christo adscribunt sapientiã i. *in creatam,* quæ nullo creverit pacto, per quam si omniscientiã idioma Deitati proprium, humanitati cum reliquis idiomatibus communicatum, quorum tamen usum propter exinanitionis statum eadem non plenè exercuit, *Orosius* intelligit, consentientes nos habet, licet alii ex nostratibus ea ratione quoque crevisse Christum asserant, quatenus successu temporis radios illustriores exeruerit: quæ sententia in se analogiã fidei non repugnat, quin videtur fundari in v. 40. quo plenus fuisse dicitur sapientiã, & in hoc Evangelio ejus specimen edidisse. Sed cum i. vix commodè hoc in loco τὸ *πλήρωμα* per manifestationem explicari possit: 2. τὸ *πλήρωμα* tam per impleri passivè, quàm per plenum esse activè reddi possit. 3. non videatur eadem esse sapientiã, cujus specimen in hoc Evangelio edidit, & quæ crevisse dicitur: tum quia illud, omnibus concedentibus extraordinariã & singulãre planè fuit, qualè in reliqua Christi vita ad annum 30. non extitit: tum quia in ejusdem manifestatione crescere non potuit, ut *th. 11.* vidimus: hanc sententiam suo relinquimus loco: 2. Tribuit *Orosius* Christo scientiam creatam; quã videt in verbo omnia, quæ Deus videt; scientia visionis, alii eam *beatam* appellant: hanc, quia creatam vocat, subjective humanitati inherere, non potest non cum *Thoma* asserere, quod si ergo prioris communicationem, seu supervacaneam, negaverit reverã enim Agnoeta, Themistianus, Nestorianus, duas in Christo omniscientias fingens, & humanam naturam, quatenus in λόγῳ subsistit, omnisciam esse negans: nosq; propterea & scientiam ipsam, & incrementum in manifestatione, ut conficta rejicimus. 3. *Insefa*, similis angelicæ ab ipso dicitur. Etsi verò lubentes concedamus, sicut reliquis Spiritus S. habitualibus donis, ita sapientiã quoque Christum non caruisse: perfectum tamen gradum ejus, ut amplius in ea crescere non posset, in hac vita habuisse Christum non concedimus. Post resurrectionem quidem Christus sicut corpore

pore, corporum glorificatorum: ita anima animarum glorificatarum angelicisq; dotib. perfectissimè præditus fuit: ante illam verò eas habere perfectè non potuit, *tum* ob statum exinanitionis *Phil. 2. v. 6, 7. tum* ob similitudinem per omnia cum pueris *Heb. 2. v. 16. tum* ob assumtas infirmitates, sine peccato, *tum* ob admirationem, de qua *Marc. 5. v. 5.* Ergò nec ostensio ejus crescens hic locum habere potest. 4. Subjungit *experimentalem* & 5. *acquisitionem* per species intelligibiles: & his crevisse dicit. Sed hæc per priores tolluntur: si enim omnia novit visione beatifica & scientia infusa, quomodo quædam ignoravit, ut per species intelligibiles ea cognosceret? quis Adamum peritissimum rerum naturalium, scientia physiologica profecisse diceret, cum animalibus nomina imponendo se sapientissimum esse ostenderet? Verior ergò sententia est, Christum ut verum corpus, ita veram quoq; assumisse animam, qua verè sapientia humana pro ratione ætatis & gratia inhabitantis crevit.

2. *ἡλικία.*

Statura.

Ætas.

3. *Gratia.*

XIII. *Profecit II. ἡλικία, seu statura in corpore.* In aliquo Graeco exemplari ea primo loco ponitur, ut & in versione Syriaca: in uno verò vetere exemplari planè deesse, *Beza* observavit. Duo verò significat in N. T. 1. *Staturam* hominis. *M. 6. v. 27. L. 12. v. 25. c. 19. v. 3.* formatur enim ab *ἡλικός*, i. e. quantus. Sic *Syrus* habet *ܐܘܪܝܘܬܐ* in statura sua: *Ambica* autem versio & pleriq; Interpretes. Atq; hæc significatio aptè huc quadrat. 2. *Ætatem*, *Joh. 9. v. 21, 23. Heb. 11. v. 11.* Quæ significatio non ita malè (ut *Beza Erasmus* reprehendens opinatur) huc quadrat, si ætatis vocabulo vel cum *Ensim* omnes dotes intelliguntur, quas anni subolescentes advehere solent: vel sensus fuerit, eum pro ratione ætatis sapientia crevisse, ne humanum excedens modum, phantasma non homo videri posset. *Profecit III. gratia*, quæ vox & *actiōe* & *passiōe* hic reddi potest. *Actiōe*, quidem (atq; ita erit præcedentium duorum causa) per qualitates & dona à Spiritu sancto data, sicut *Eph. 4. v. 7. Rom. 12. v. 3.* atq; hisce donis habitualibus gratiæ Christum reverà profecisse certum est, sicut aliàs q. desertus tritatur, aliàs contra Spiritu exultat. *Ofor. T. 1. conc. super hoc Evang.* negat ex *Thom. 3. p. 9. 7. art. 12. ad 3.* Christum gratia augeri potuisse, cum quo cresceret, non haberet, sed quia hoc sine omni asseritur Scriptura, & res ipsa testatur, Christum in ministerio plura & majora, quàm antè edidisse gratia

gratiae opera, reverà gratia crevisse negari nequit. *Passivè* etiam red-
di potest (atque ita erit præcedentium effectus) pro acceptum esse
Gen. 39. v. 21. Exod. 3. v. 21. Act. 20. v. 47. quod videl. indies gratio-
rior & acceptior redditus fuerit.

XIV. 3. *Modus profectiois est*, quod in hisce profecerit *apud
Deum & homines.* Bellarm. lib. 4. de anima Christi c. 5. tantum ad
gratiam hæc particulam refert, cum reliquæ sint absolutæ, nec apud
alios quis dici possit proficere sapientiâ vel ætate. Sed refutat eum
modus loquendi de Samuele, à Scriptura usurpatus *1. Sam. 2. v. 21,
26.* quo etiam Lucas alludere videtur. Phræcos hujus explicatio-
nem à *Salmer. tr. 47. f. 442.* prolatam, apud Deum & homines, i. e.
in his quæ Dei sunt, & quæ hominum, sive ad laudem Dei & utili-
tatem hominum, alienam esse, quivis videt. *Alii* apud Deum & ho-
mines proficere explicant excellentiori & divino modo crescere, at
hanc explanationem vox *ἀνθρώποις* admittere non videtur: & juxta
eamdem dicendum fuisset, non apud homines, sed apud Deum
profecit. *Nos* explanationem phræcos petimus ex *2. Cor. 8. v. 21.* ut
apud Deum crescere, sit non fictè & simulatè, sed Deo ipso teste, ju-
dice, approbatore, verè & sincerè in his proficere, cum verò necesse
sit, ut profectus aliis etiam innotescat *1. Tim. 4. v. 15.* apud homines,
est etiam hominum judicio crescere. Crescit quis apud homines,
& non apud Deum in virtute ficta: crescit quandoq; quis in virtute
vera apud Deum, & non apud homines, Christus verò in sapientia
crevit apud Deum & homines.

QVÆSTIONES EX HAC PARTE.

I. *An Christus secundum humanam naturam sit omniprensens?* *Piscar-*
tor in not. Germanicis adversum 52. & in notis latin. ad vers. 49. atq;
latè *Nabum concione super hoc Evangelium* probare conantur ge-
mino argumento, omnipræsentiâ Christo non fuisse cõmunica-
tâ (quæ n. de immèstare, trãsfusionè, exequatione, subjectivâ inhe-
sione immiscèr, ne in mentè quidè nostris unquâ venerunt) I. Quia
de loco in locum processit, nec in itinere cum parentibus sed Hie-
rosolymis fuit. II. Quia staturâ, longitudine & latitudine crevit:
sed tria monemus adversarios, quæ si observaverint, res erit
expedita. I. *distinguant inter præsentiam humanæ nature ad
vov. λόγος & ad creaturas:* Illa est personalis unio ipsum λόγος,
quatenus λόγος est, immediatè respiciens; absque ulla considera-
tione, creaturarum, locorum, quantitatum. Non enim est
loca-

localis vel naturalis, sed personalis. Nulla ergo opus est velextensio-
 ne incarnæ vel cōtractione in λόγος, & proinde localitas & accretio
 carnis eam vel tollere vel impedire nequivit. *Hæc* quid sit mox au-
 diemus. II. Rectè præsentiam humanam naturæ ad creaturas definiant.
 Cum enim hanc non humanam, sed divinam statuamus juxta Dei
 omnipræsentiam est definienda: Illa verò secundum Scripturas est
 actio, quæ Deus juxta liberam suam voluntatem creaturis adest, ge-
 neraliter omnibus, gratiosè Ecclesiæ, gloriosè beatis. Cùm verò
 divina sit præsentia, quam humanitati communicatam asserimus,
 facessat objectio de longitudine & latitudine corporis, de expan-
 sione & dilatatione, de processione de loco in locum &c. Hæc
 enim ad humanam pertinent præsentiam vel physicam; divinam
 verò ullo modo attingunt. III. *Distinguant inter statum exinanitionis
 & exaltationis.* In illo divinam præsentiam sicut & reliqua
 divina idiomata non exeruit per humanitatem, pugnat quippe
 cum statu exinanitionis, omnia per eam præsentem gubernare.
In hoc per sessionem ad dextram Dei omnium in cœlo & in terra gu-
 bernationem plenariam secundum humanitatem accepit. Hinc
Form. Concord. Loc. de Pers. Christi §. affirmativ. ii. p. 603: Eamq; (di-
vinam) Majestatem, ratione unionis Personalis, semper Christus ha-
buit: sed in statu suæ humiliationis sese exinanivit: quæ de causa reve-
CIIT. Quare Majestatem illam non semper, sed quoties ipsi visum fuit, ex-
surrectionem plenè & prorsus deponeret, & in plenariam usurpationem,
manifestationem & declarationem divinæ Majestatis collocaretur,
& hoc modo in gloriam suam ingrederetur. Itaq; jam non tantum
ut Deus, verum etiam, ut homo, omnia novit, omnia potest,
OMNIBUS CREATURIS PRÆSENS EST, & in ma-
nu sua habet. Sic in explicatione Form. Concord. p. 783. asseritur
quod Christus hanc Majestatem, ut præsens sit ubicumq; velit, secundum
suam humanitatem ad dextram Majestatis & virtutis Dei accepit.
 Breviter repetendo, objectiones loquuntur non de præsentia hu-
 manæ naturæ vel ad λόγος vel divina vel in statu exaltationis: sed de
 humana & in statu exinanitionis. Nihil ergo contra nos conclu-
 dunt.

2. *An Christus obedientiam parentibus juxta legem debuerit?* Affi-
Piscator in notis germanicis ad Luc. 2. v. 51. partim quia filius Ada-
mi, partim quia filius Israelis, seu ut in Resp. Apol. ad Parasit. Vorst.
p. 2. c. 8. p. 157. loquitur, jure creationis, atq; hinc nobis ea nihil
mereri potuisse concludit, quod ex Socino de Christo Servatore p. 3.
c. 5. didicit, cui & affeclis brevitatis gratiâ tria tantum opponi-
mus. 1. *Scripturæ claritatem*, Filius hominis Dominus tertii præ-
cepti *Matth. 12. v. 18. Marc. 2. v. 28.* E. nec quarti debitor. 2. *Per-
sonæ obedientis dignitatem*. Non enim purus Adami vel Israelis Fi-
lius, sed *θεογενής*, subjectus hic est parentibus. Si *Piscator* vellet
negare cum Socino divinitatem, remitteremus eum ad Theologo-
rum nostrorum hac de re scripta: sin cum *Nestorio* dividere perso-
nam, remitteremus eum ad Paulum, qui Filium Dei sub lege fa-
ctum asserit *Gal. 4. v. 4.* & ad *Concilium Chalcedonense*, ubi audiet,
in actionibus quæ pertinent ad officium Christi, utramque natu-
ram agere quod sibi proprium est, cum communicatione alterius,
3. *Obedientiæ utilitatem*, quæ est nostra justificatio *Rom. 5. v. 18,*
factus est sub lege, ut nos, qui legi eramus obnoxii, redimeret
Gal. 4. v. 4. & 5. estq; perfectio legis non sibi sed credenti *Rom. 10.*
v. 4. At si debitor ipse fuisset, hæc aliis promereri suâ obedientiâ
non potuisset.

3. *An Christus Deo Patri sit æqualis?* Ex profectu sapientiæ in-
æqualem Patri esse Filium, veteres Ariani colligebant, teste *Athan.*
omr. 4. contra Arian. p. 288. edit. Comel. quod argumentum ita fir-
mum esse, ut refutari nequeat, asserit *Schmaltz. in refut. thes. Schopp.*
p. 22. Nos verò cum *Athanasio* distinguimus inter naturam divi-
nam & humanam, quæ etiam propriam humanam habuit sapien-
tiam, in qua verè crevit, & juxta quam Patri inæqualis fuit. Nulla
verò consequentia. Christus secundum humanam naturam Patri
est inæqualis. E. nec secundum divinam naturam æqualis. Ariani
quidem duas in Christo naturas concedentes hanc admittere co-
guntur distinctionem: sed Photiniani, atq; ex his *Schmaltz. ius*, in-
primis *Resp. ad secund. part. Smigleii c. 14. p. 140.* petitionem prin-
cipii nos committere hac distinctione dicunt, cum propter hoc
ipsum ejusmodi loca à Photinianis adducantur, ut doceatur, non
esse in Christo istas duas naturas. *Sed mirro*, non peti principium
distinctione allatâ, quæ in Scripturis fundatur: *hoc urgeo, Respon-*
E *dentem*

dentem non petere principium, cum ex suis principiis, quamvis ab adversario non concessis solvit argumentum, nisi eadem prius adversarius expugnaverit. Addo petitionis principii absurdè eum accusari, qui illa, quæ ab adversario ad evertenda sua principia afferuntur, cum principiis suis non pugnare, sed optimè conciliari posse demonstrat: sanè conclusiones contra adversarium valentes, ex nostris principiis deducere haut possumus; at objectiones ejusdem invalidas reddere possumus, si nostræ sententiæ eas contrarias non esse, ex nostris demonstramus principiis. Concedimus enim Christum sapientiã verè crevisse, fuisse Patri inæqualem, sed consequentiam negamus. Ergò planè non habuit perfectam sapientiam, nec fuit Patri æqualis: æquè ac illam, Christus est homo. Non est Deus. *Quin* ex hoc ipso duas naturas in Christo probavimus contraria diversarum naturarum idiomata non possunt de eadem persona nisi ob diversas naturas eodem tempore enunciari: Esse sapientiam ab æterno genitam *Prov. 8, 22.* & sapientiã crescere: esse Patri æqualem *Job. 5. v. 18.* & inæqualem, sunt contraria diversarum naturarum idiomata. Ergò de eadem Christi persona non nisi ob diversas naturas enunciari possunt.

4. *An Deus bimestris & trimestris dici possit?* Negavit id in Concilio Ephesino Nestorius: Voces enim Evangelicas & Apostolicas de Christo duabus personis dividebat, alias attribuens Christo homini & non Deo, aliàs Christo Deo & non homini: sed cum unus sit Dominus, unus Jesus, unus Christus *1. Cor. 8. v. 6. 2. Cor. 5. v. 14. 6. 11. v. 2. 1. Tim. 2. v. 5. Rom. 5. v. 17.* nec alius Jesus sit Deus, alius homo: & verò Jesus hîc dicatur ætate profecisse, utiq; eadem ratione Deum (incarnatum videlicet) ætate profecisse, bimestrem, trimestrem fuisse dici potest: cum in his prædicationibus Deus & Jesus sint ejusdem personæ nomina, in altero à divina natura, in altero ab officio denominatæ.

5. *An Christi humanitati omniscientia communicata?* *Affirmativa fundatur in personali unione:* si enim *ὁ υἱος* ita seipsum carni communicavit, ut divinitatis plenitudo habitet in humana natura *ὁμοιωµένος*: utiq; etiam sapientiã divinã ei communicata fuit. *Probatur per Scripturæ asseverationem.* *Col. 2, 3.* in Christo omnes thesauri sapientiæ sunt absconditi, non secundum divinitatè juxta quã est ipsa omniscientia. *Exeritur per Spir. S. unctiõẽ sine mensura sit*
Et. 1. 10.

*Etiam Job. 3, 34. & ad dextram Patris sessionem. Requiritur propter officii rationem, tum in precibus exaudiendis, tum in hominibus judicandis, ad quæ *κατάλογος*, quæ infinita est scientiæ, necessaria. Negativam *Jodocus Nabum in conc. Domin. I. post Epiph. probare conatur*, cum aliàs sapientiæ verè crescere non potuisset. Sed brevitatis ergò triplici distinctione rem totam expeditus. 1. *Est inter sapientiam in Christo, quæ duplex, subordinata tamen, alia nempe divina infinita immutabilis, & hæc crescere & augeri nõ potuit; alia est humana, juxta quam verè profecit, quod in thesibus demonstratum, verè etiam nonnulla ignoravit.* 2. *Inter communicationem divinæ sapientiæ in primo unionis momento factam, & ejusdem usurpationem: hæc ignorantiam & profectum sapientiæ humanæ tollit, illa non item.* 3. *Inter statum exinanitionis & exaltationis: In illo ob inhibitam usurpationem divinæ sapientiæ humana crescere potuit & crevit, in hoc & humana sapientia ad perfectissimum gradum pervenit, & divina semper per & in humanitate se exercit.**

CATALOGUS QUARUNDAM ER- ronearum propositionum collectus ex nonnul- lis Postillatoribus.

- I. Agno Paschali successit in N. T. Coena Domini, ceremonia saltem mutata est, non ipsum coeleste donum, *Christus agnus immaculatus pro nobis immolatus, Nabum in Conc. Dom. I. post Epiph. p. 123.*
- II. Christus in templo sedens contulit cum Scribis de rebus divinis, ut aliqua ex illa collatione *divinæ sapientiæ accessio fieret. Id. p. 125.*
- III. Christum quærens inveniet in crucifixi representatione, per imagines, in quibus adorat Christum tanquam præsentem. *Belart. de Themesswar in Pomerio sermone 2. super hoc Evangel.*
- IV. Filii debent parentes honorare etiam mortuis subveniundo *Eccles. 3. Eleemosyna patris, id est, pro patre & matre data non erit in oblivione coram Deo. Nam Christus in morte Mariæ adfuit. Id. serm. 3.*

V. Plus meriti acquirunt matres, si ipsi lactent infantes. *Id. ib.*
VI. Supremus omnium orbis quem Empyreum appellamus,
& Dei sedem Esaias vocat, ut sessori suo propinquissimus, ita im-
mobilitatis ejus particeps est, qui quamvis immobilis sit, mutatus
tamen aliquando fuit, quando à non esse prodiit inesse *Grinat. in.*
T. 1. conc. Domin infra Off. Epiph. p. 253.

VII. Qui intimi singularesq; Dei amici sunt legem ejus abun-
danter adimplent, & plura quidem faciunt, quam lege præcipitur
Philip. Diez T. 3. Conc. 1. super hanc Dominicam p. 623.

VIII. Plus homo meretur operibus, quæ ex obligatione (id est,
voto Papistico) quàm iis quæ voluntariè facit. *Id. ib.*

IX. Deus non nos ad impossibilia, neq; ad nimium quidem
difficilia obligat (*hoc asserit ut probet semper orationibus attendere*
non esse necessarium) *Id. Conc. 3. p. 650.*

X. Petra solida est cor Mariæ Virginis: super cujus fidem fun-
data est Ecclesia & ædificata, & in cujus corde reposita sunt funda-
menta æterna mysteriorum fidei nostræ, quæ de Christo Deo &
homine revelata sunt, ut in eo conservarentur & ab eo fidelibus
communicarentur. *Didacus de Yanguas Promptuar. conc. p. 154.*

XI. Quàm profundè descendit & humiliatus est summus ille
Pater amore formosi hujus Filioli correptus, qui divinam naturam
exinanivit, ut exaltaret in Christo quantum posset humanam. *Cor-*
nel. Mussus Conc. T. 1. p. 147.

XII. Christus toto deinde (id est, post Baptismum) anno usq;
ad miraculum in nuptiis factum, Apostoli officium sibi non arro-
gavit, ut publicè concionaretur. *Id. p. 168.*

Sancte Puer Jesu, doce nos te in verbo querere, quæst-
tum invenire, inventum hic & in æternum amare.

94 A 7385

ULB Halle
002 728 095

3

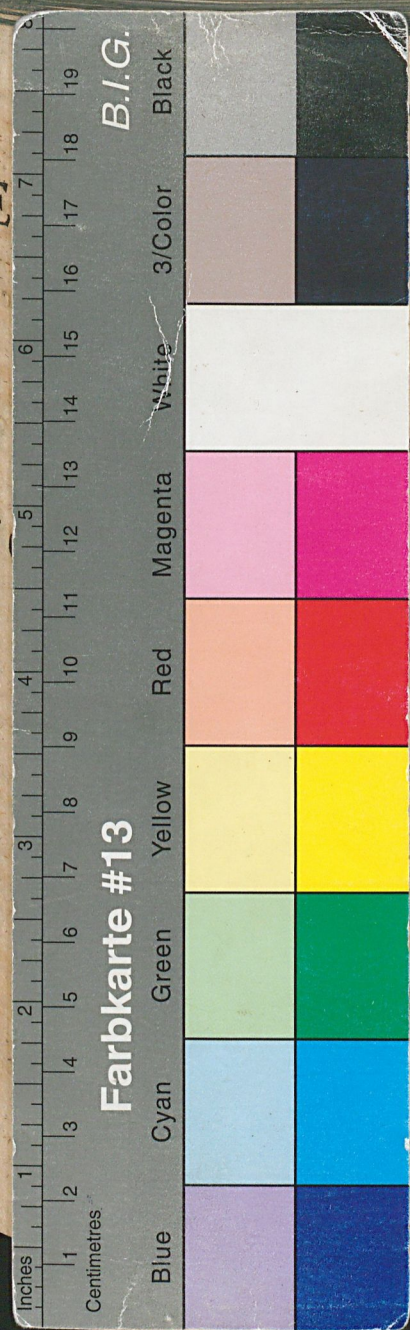

VD17

1. An der ...
2. ...
3. ...

TIO

ca primæ
estum.

HARDO
FESSORE

3 Affine

mit
LYSERUS

VII.

MANNI.

